

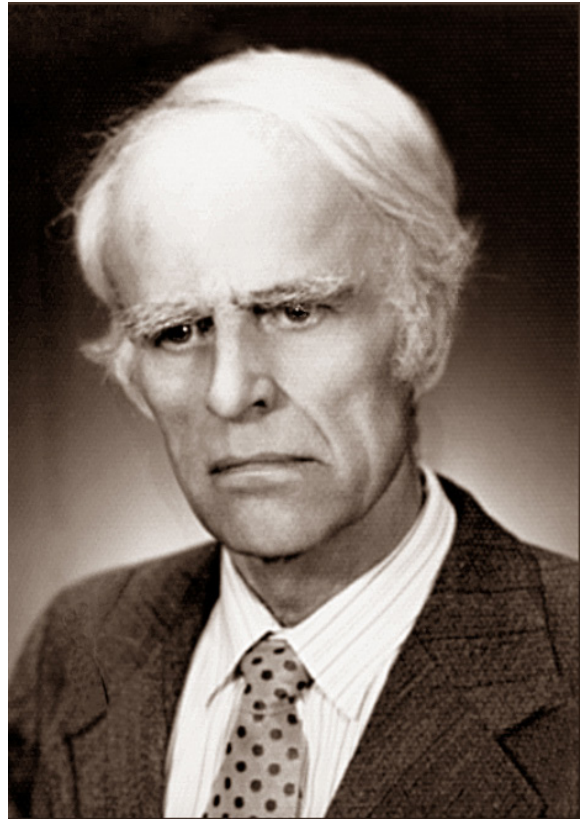
Pranas Gražys

Pranas Gražys (1929–2019) – mokslininkas, kalbininkas, slavų filologijos specialistas, pedagogas, profesorius, knygų autorius. Jo mokslinių interesų sritis buvo rusų literatūra, romantizmo teorija ir istorija, realizmo teorija ir istorija, XIX a. rusų romanas, meninio meistriškumo problemos. Tyrinėjo XIX a. rusų rašytojų, ypač F. Dostojevskio, kūrybą, savo straipsniuose aptardamas jos sąsajas su romantizmo tradicija.

P. Gražys gimė 1929 m. birželio 4 d. Anykščių rajono Mičionių kaimo ūkininkų Jono Gražio (1892–1964) ir Onos Kazlauskaitės-Gražienės (1897–1986) šeimoje. Kartu su Pranu augo dar trys broliai ir dvi seserys: Jonas Gražys (1921–1940), kuris mirė jaunystėje; žemdirbys Vytautas Gražys (1923–2009); tarnautoja Ona Gražytė (1925–2005; darbininkas Kazys Gražys (1926–2019); pedagogė, tarnautoja Zofija Gražytė-Montvilienė (g. 1934 m.). Apie Prano Gražio kilmę rašoma Gintaro Ražansko kraštotyros apžvalgoje „Mičionys“ (2022 m.).

P. Gražys 1949 m. baigė Anykščių gimnaziją (jis buvo šios gimnazijos 6-osios abiturientų laidos auklėtinis). Tais metais norėjo tęsti mokslą aukštojoje mokykloje, tačiau dėl socialinės kilmės tada studijuoti negalėjo, todėl, gavęs vidurinio mokslo baigimo diplomą, išvyko į Žemaitiją. 1949–1950 m. Lenkimuose (Skuodo r.) dirbo septynmetės mokyklos (progimnazijos) mokytoju. 1950–1953 m. atliko privalomąją karinę tarnybą sovietinėje kariuomenėje. Baigęs tarnybą armijoje, 1954–1959 m. studijavo Vilniaus universiteto Filologijos ir istorijos fakultete, ten įsigijo rusų filologijos specialisto išsilavinimą.

1959–1962 m. dirbo Dusetų (Zarasų r.) Kazimiero Būgos vidurinėje mokykloje rusų kalbos ir literatūros mokytoju, 1963–1965 m. tęsė studijas Kazanės (Rusija) universiteto aspirantūroje, 1967 m. šiame universitete apsigynė mokslinę disertaciją tema „Turgenevas ir romantizmas“ ir jam buvo suteiktas filologijos mokslų kandidato laipsnis.

Pranas Gražys. Nuotrauka iš Prano Gražio šeimos archyvo

1966–2007 m. (su pertrauka) P. Gražys dirbo Šiaulių pedagoginio institute (nuo 1997 m. – Šiaulių universiteto, nuo 2021 m. – Vilniaus universiteto Šiaulių akademija). Čia jis 1966–1967 m. buvo vyresnysis dėstytojas, 1968–1973 m. – Rusų literatūros katedros vedėjas, 1973–1976 m. – šios katedros docentas, o 1977–1983 m. vėl dirbo Rusų literatūros katedros vedėju. Dirbdamas aukštosiose mokyklose jis dėstė XVIII–XIX a. rusų literatūrą, literatūros mokslo įvadą, skaitė paskaitas apie F. Dostojevskį ir literatūros procesą, žmogų įvairių epochų literatūroje ir kt. 1984–1986 m. buvo Poznanės (Lenkija) universiteto Rusų literatūros katedros docentas, dėstė rusų literatūrą. Grįžęs į Lietuvą, vėl dirbo Šiauliuose, 1989–1992 m. buvo Šiaulių pedagoginio instituto Rusų ir užsienio literatūros, 1992–1996 m. – Visuo-

tinės literatūros katedros vedėjas. 1992 m. Vilniaus universitete apsigynė disertaciją „Dostojevskis ir romantizmas“ ir čia jam buvo suteiktas habilituoto humanitarinių mokslų, filologijos daktaro laipsnis.

1996–2004 m. P. Gražys buvo Šiaulių universiteto Visuotinės literatūros katedros, nuo 2005 m. – Literatūros istorijos ir teorijos katedros profesorius.

2007 m. išėjo į užtarnautą poilsį.

Yra išleidęs knygų rusų kalba: „Turgenevas ir romantizmas“ (1966 m.), „Dostojevskis ir romantizmas“ (1979 m.), „Laikas Dostojevskio ir jo amžininkų romanuose“ (1982 m.), „Pasakojimo organizavimo Dostojevskio romanuose savitumas“ (1988m.), studiją lietuvių kalba „XIX amžiaus rusų romanas“ (I ir II dalys, 2001 ir 2004 m.). Kartu su D. Klumbyte parengė spaudai vadovėlį-chrestomatiją

„Rusų literatūra“ skirtą vidurinės mokyklos X klasei (1990 m.). Paskelbė nemažai studijinių straipsnių.

Buvo vedęs. Žmona – pedagogė, matematikos mokytoja Ona Gražienė (g. 1938m.). Turėjo sūnų Raimondą (g. 1966 m.) ir dukrą Giedrę (g. 1967 m.).

Pranas Gražys mirė 2019 m. gruodžio 3 d. Šiauliuose. Palaidotas Mičionių kaimo kapinėse (Anykščių r.).

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. „Pranas Gražys“, *Pasaulio anykštėnų bendrija. Anykštėnų biografijų žinynas*: <https://inx.lv/Jp4P7> (žr. 2025-02-20).

2. Dalia Striogaitė, „Pranas Gražys“, *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: <https://inx.lv/Jp4Pk> (žr. 2025-10-20).